

**Житомирський державний університет імені І. Франка
Навчально-науковий інститут філології та журналістики
Кафедра теорії та історії світової літератури**

ПОЛІЛОГ

№ 2

**Науково-публіцистичний
студентсько-викладацький збірник**

Засновано у 2013 р.

**Житомир
2014**

УДК 82–92 : 82.09

Головний редактор

Володимир Єршов, доктор філологічних наук

Відповідальний секретар

Ольга Коржовська, кандидат філологічних наук

Редакційна колегія:

Галина Бондаренко, кандидат філологічних наук

Галина Соболевська, кандидат філологічних наук

Наталія Астрахан, кандидат філологічних наук

Тетяна Недашківська, кандидат філологічних наук

Олена Юрчук, кандидат філологічних наук

Вікторія Білявська, асистент

Юліана Кацемба, асистент

Верстка, технічне редагування

Жанна Ганько

Затверджено на засіданні
кафедри теорії та історії світової літератури
(протокол № 9 від 15 травня 2014 р.)

Державна реєстраційна служба України. Свідоцтво про державну
реєстрацію друкованого засобу масової інформації:
Серія ЖТ № 184/561-Р від 04.04.2013 р.

ISSN 2311-1844

Адреса редколегії:

Житомирський державний університет імені Івана Франка.
10008. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40, корп. 4, ауд 503.
e-mail кафедри: zar.liter@gmail.com

© «Полілог», 2014.

ISSN 2311-1844

З М І С Т

ЕЙДОС ЛІТЕРАТУРНОГО ТЕКСТУ

Вікторія БІЛЯВСЬКА

ОБРАЗ РУІН В «МЕМУАРАХ ІЗ
ЖИТТЯ» ЄВИ ФЕЛІНСЬКОЇ 5

Юліана КАЦЕМБА

МОТИВ ПОГЛЯДУ ЯК СКЛАДОВА
АВТОХАРАКТЕРИСТИКИ ГЕРОЇВ У
«ЧОРНІЙ РАДІ» П. КУЛІША ТА
«СПОГАДАХ...» Г. ЖЕВУСЬКОГО 9

Ольга КОРЖОВСЬКА

КОНЦЕПЦІЯ АВТОРСТВА У
ЛІТЕРАТУРНИХ ПАМ'ЯТКАХ
КИЇВСЬКОЇ РУСИ 13

Анастасія ЦЕРКОВНА

ДИХОТОМІЯ МІСТА ТА СЕЛА У
ЗОБРАЖЕННІ УКРАЇНСЬКИХ
ЕТНІЧНИХ ЗЕМЕЛЬ У
«ЩОДЕННИКУ» Д. Т. ДЖЕЙМСА 17

Олена ЮРЧУК

УКРАЇНСЬКЕ ЯК ЕКЗОТИЧНЕ 21

Анна ВЕСЕЛЬСКАЯ

ОДИНОЧЕСТВО КАК ОДИН ИЗ
ВЕДУЩИХ МОТИВОВ ЛИРИКИ
М. Ю. ЛЕРМОНТОВА 25

Марина ВОДОТИЕЦ

ПОЛИСЕМАНТИЧНОСТЬ
СИМВОЛИКИ НАЗВАНИЯ РОМАНА
СТЕНДАЛЯ «КРАСНОЕ И ЧЕРНОЕ» 29

Олена ГОРЯЧКО

ЖАНРОВІ ОСОБЛИВОСТІ
«ЩОДЕННИКА В 3-Х ТОМАХ»
ВІТОЛЬДА ГОМБРОВИЧА 32

Светлана ГРИЦИК

ОСОБЕННОСТИ КОНФЛИКТА В
«МАЛЕНЬКИХ ТРАГЕДИЯХ»
А. С. ПУШКИНА 36

Марія ДЕРКАЧ

ХУДОЖНЯ СПЕЦИФІКА
УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДІВ
ТРАГЕДІЇ «ГАМЛЕТ» В. ШЕКСПІРА 40

Ганна КАРТАШОВА

ПОВІСТЬ ХЕМІНГВЕЯ «СТАРИЙ І
МОРЕ» ЯК ФІЛОСОФСЬКИЙ ТВІР 43

Аліна КОНСЕВИЧ

АВТОРСЬКІ ІНТЕНЦІЇ У
«СЛОВІ ПРО ЗАКОН І БЛАГОДАТЬ»
ІЛАРІОНА КИЇВСЬКОГО 46

Нина КУЛЕША

ЭПИЧЕСКАЯ ПРИРОДА КОНФЛИКТА В
ДРАМЕ А.Н. ОСТРОВСКОГО «ГРОЗА» . 49

Владислав МЕЛЬНИЙЧУК

РОЛЬ ХРИСТИАНСТВА
У ЖИТТІ ТА ТВОРЧОСТІ
МИХАЙЛА БУЛГАКОВА 52

Руслана МІНЕНКО

ПСИХОБІОГРАФІЧНИЙ РОМАН
«ТРОЯНДА РИТУАЛЬНОГО БОЛЮ»
С. ПРОЦЮКА: ІСТОРІЯ МАЛЕНЬКОГО
БІЛОГО ХЛОПЧИКА 55

Оксана НАУМЕНКО

ИСТОРИЯ СОЗДАНИЯ РОМАНОВ
«АННА КАРЕНИНА» И «ГОСПОЖА
БОВАРИ»; ЭСТЕТИЧЕСКИЕ ВЗГЛЯДЫ
ПИСАТЕЛЕЙ 59

Анастасія ПЕЦЫК

«ДАМА С СОБАЧКОЙ»: ЧЕХОВСКИЕ
ДОН ЖУАНЫ 63

Ірена РОМАНУХА

ГЁТЕ И МАСОНСТВО 66

Александра САНДАЛЮК

АЛЕКСАНДР БЛОК, КАК ПАТТЕРН И
ИДЕАЛ В ТВОРЧЕСТВЕ ИГОРЯ
ЖИВАГИНА 70

Алина СЕМЕНЮК

ТЕМА ЛЮБВИ И ТВОРЧЕСТВА В
РОМАНЕ М. А. БУЛГАКОВА
«МАСТЕР И МАРГАРИТА» 74

МОВОЗНАВЧІ

ОБРІЇ

Дар'я Мельничук

РЕЧЕВОЕ МАНИПУЛИВАНІЕ:
УПАКОВОЧНЫЙ ДИСКУРС 77

Татьяна НИКИШОВА

СРЕДСТВА ВЫРАЖЕНИЯ ОЦЕНКИ
В РУССКОЯЗЫЧНОЙ ПРОЗЕ
Т. Г. ШЕВЧЕНКО 81

Світлана САМІЙЛИК

ЗІСТАВЛЕННЯ АСОЦІАТИВНИХ
ПОЛІВ УКРАЇНСЬКИХ ТА
АНГЛІЙСЬКИХ ЛЕКСЕМ НА
ПОЗНАЧЕННЯ ОСВІТНІХ ПОНЯТЬ ... 85

Анна ТАРАСЮК

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧЕСКИЕ
ПАРАЛЛЕЛИ НАЗВАНИЙ РАСТЕНИЙ
В РУССКОМ И АНГЛИЙСКОМ
ЯЗЫКАХ 89

Наталія ЯКИМЕЦ

СЛОЖНОСТЬ И
НЕОДНОЗНАЧНОСТЬ ЯВЛЕНИЯ
«КОННОТАЦИЯ» 93

СОБОР МУЗ:

ПОЕТИЧНА СТОРІНКА

<i>Олександр ВИШНІВСЬКИЙ</i>	97
<i>Ірина БАБАЯН</i>	98
<i>Ольга ГАВРИЛОВА</i>	99
<i>Юліана КАЦЕМБА</i>	100
<i>Олена КОВАЛЬЧУК</i>	102
<i>Дар'янна КРУТОГОЛОВА</i>	103
<i>Ірина КУХАРЕЦЬ</i>	104
<i>Ілона ЛОГУНОВА</i>	105
<i>Лілія МАСАН</i>	106
<i>Ксенія МУЗИЧЕНКО</i>	107
<i>Альона НОВАКІВСЬКА</i>	108
<i>Кристіна ПОЛІЩУК</i>	109
<i>Оксана ПОЙДА</i>	110
<i>Яна РИБАНЮК</i>	111
<i>Лариса САВЧУК</i>	112

<i>Наталія СЕМЕНЧУК</i>	113
<i>Віра СМОЛЯР</i>	114
<i>Яна СТАВСЬКА</i>	115
<i>Марина СУПРУНЕНКО</i>	116
<i>Тетяна ТИЩУК</i>	117
<i>Володимир ЦЬОПИЧ</i>	118
<i>Тарас ЧУМАК</i>	119
<i>Марія ШОМКО</i>	120
<i>Надія ШАНЮК</i>	121
<i>Леся ЯНЧЕВСЬКА</i>	122

VPowerH

Володимир ШИНКАРУК

МИКОЛА КАВЕЦЬКИЙ:
«Я прийшов із світанків» 123

Микола КАВЕЦЬКИЙ

Поезії 126

Марія САМОЛЮК

МОЛОДЫЕ, ПЕРСПЕКТИВНЫЕ И
НЕМНОГО НАИВНЫЕ...
ПРОФИЛЬ И АНФАС 15 ГРУППЫ 128

Юліана КАЦЕМБА

ВІКТОРІЯ БІЛЯВСЬКА:
НА КАФЕДРІ ТА ПОЗА НЕЮ 132

ЮВІЛЕЇ

<i>Галина Іванівна СОБОЛЕВСЬКА</i>	137
<i>Антон Михайлович ЛІСОВСЬКИЙ</i> ...	138
<i>Петро Васильович БІЛОУС</i>	139
<i>Людмила Петрівна ПІДЛУЖНА</i>	140
<i>Семен Іларіонович ЛОСЄВ</i>	141
<i>Яків Феліксович РИВКІС</i>	142
<i>Павло Карпович СЕРБІН</i>	143

ХРОНІКА КАФЕДРИ

теорії та історії світової літератури ІФЖ
ЖДУ ім. І. Франка 2013 – 2014 н. р. 144

**МОТИВ ПОГЛЯДУ ЯК СКЛАДОВА АВТОХАРАКТЕРИСТИКИ
ГЕРОЇВ У «ЧОРНІЙ РАДІ» П. КУЛІША ТА «СПОГАДАХ...»
Г. ЖЕВУСЬКОГО**

У статті порушується проблема змістовного наповнення поглядів героїв, місце і роль мотиву погляду в характеристиці персонажів на прикладі двох творів епохи романтизму – «Чорній раді» П. Куліша та «Спогадах...» Г. Жевуського.

Проблема суб'єктивності людського погляду характерна для романтичної свідомості в цілому. У статті розглядається роль і місце мотиву погляду в характеристиці персонажів знакових творів епохи романтизму («Чорна рада» Пантелеймона Куліша – відкривача історичного роману в українській літературі та «Спогади ясновельможного пана Северина Сопліци, парнавського чашника» Генріха Жевуського – творця першої польської гавенди, нашого земляка, волинянина). До цієї проблеми зверталися А. Горбань, пов'язуючи мотив погляду із функціонуванням літературних кодів у повісті Г. Тютюнника «Три зозулі з поклоном» [3] та Ю. Брунева, розглядаючи даний мотив у ліриці М. Лермонтова [2]. Мотив погляду в «Чорній раді» та «Спогадах...» об'єктом дослідження ще не був.

Досліджуючи генеологічні особливості «Спогадів...» в контексті літератури Правобережної України епохи романтизму до творчості Г. Жевуського звертались В. Єршов [5], М. Брацка [1], І. Руденко [8]. Серед дослідників творчості П. Куліша варто назвати М. Грушевського [4], С. Єфремова [6] і Д. Чижевського [9].

Мотив погляду посідає важливе місце в розкритті характерів персонажів у «Чорній раді», адже саме очі – дзеркало душі, а постава людини, міміка, жести можуть розповісти насправді набагато більш, аніж нам здається. П. Куліш значної ролі в автохарактеристиці Лесі й Петра та їх стосунків надав погляду, як невербальному знакові, що функціонує у свідомості героя й створює ілюзію комунікації. З першої зустрічі Петро домислює думки Лесі: «Обернувся козак, переступаючи поріг, – і серце в його заграло: Леся не спускала з нього очей, а в тих очах сяяла й ласка, й жаль, і щось іще таке, що не вимовиш ніякими словами» [7, с. 21]. Взаємна симпатія очевидна, бо коли дівчина подавала до столу, то «засоромилась перед поважним гостем..., очиці спустила в землю, а на виду аж сіяє» [7, с. 24]. Але, коли мати нагадала їй про гетьмана, з котрим ворожка пророкувала щасливе майбутнє – у славі, багатстві: «Глянув Петро: де ж та ласка у очах у Лесі? Де ж той жаль дівся, де ділось те, чого не вимовиш ніякими словами? Вона схилила головку на материне плече і перебирає в неї на шії дукатами, а на Петра і не гляне» [7, с. 25]. Петро, порівняно із Сомком, виглядав

таким собі простим парубком, нічим не виділявся з-поміж інших: ані вродою, ані статусом. А от зустрівшись із Сомком, «Леся почервоніла, да аж нахилилась, як повна квітка в траві, і пригорнулась до матері, обнявши її руку» [7, с. 42]. Почуття до гетьмана абсолютно поєднані з почуттям до матері, адже саме Череваниха обрала для неї такого жениха, Леся, наче мала дитина, довіряється її вибору.

Після пригоди з викраденням, Леся по-іншому дивиться на Шраменка: «як мати дитинку забавляє очима, так вона заглядала йому у вічі, довідуючись, чи вернувся він із пам'яті» [7, с. 68]. Зрозумівши свої справжні почуття і усвідомлюючи перешкоду (заручини з гетьманом), закохані «тепер бояться очей звести одне на одного» [7, с. 119], змушені приховувати те, що лежить в них на душі. І лише в кінці роману «Петро тепер уже сміло підступив до Лесі, обняв і поцілував її, як брат сестру» [7, с. 149]. Тепер, після смерті Сомка, вони мають право на своє щастя.

Очі, погляд, постава яскраво вплітається в характеристику Брюховецького: «Іде трохи згорбившись, а голову схилив набік..., а як у нього чого поспитаються, а він одвітує, то й плечі, наче той жид, підійме, і набік одступить, мов той цуцик, ускочивши в хату» [7, с. 97]. Така постава людині сигналом покірності. Людина демонструє своє горло й шию, візуально зменшує зріст, показуючи, що не становить собою загрози (згадаймо тут покірність Лесі, котра схиляє голову матері на плечі). До цього портрету П. Куліш додає додає одну деталь, яку помічає Петро: «Тільки очі були якісь чудні – так і бігають то сюди, то туди і, здається, так усе й читають із підтишка чоловіка» [7, с. 97]. Усім відомий факт з психології про те, що людина, в котрої бігають очі, щось приховує, їй не можна вірити. Брюховецький – чудовий актор, якого видають лише очі.

Справжнє обличчя Іванця П. Куліш відкриває вже після перемоги, він «був не той, що в Романовському Куті: позирав гордо, по-гетьманськи, і тільки всміхавсь, взявшись у боки» [7, с. 123]. Така постава означає зверхність, непокірність, в деякій мірі це прояв агресії. Коли на суд привели братчика, який «скавав у гречку», автор в погляді розкриває наміри Брюховецького: «а гетьман повів кругом якомусь лукаво очима» [7, с. 136].

Змалювання погляду запорожців – Кирила Тура та Богдана Чорногора – пояснює нам причину страху Лесі та Череванихи. Чоловіки не бачать цього, тому не сприймають всерйоз заявку характерника про викрадення дівчини. Запорожці «поглядали на Лесю так хижо, як вовки на ягницю» [7, с. 38] – лише ця одна деталь дає привід до занепокоєння. Від «вовчого погляду» Кирила Тура Леся злякалась, «як дитина, і заплакала з ляку» [7, с. 51], затуливши руками очі. А наступного дня взагалі не вийшла вечеряти, щоб лише не відчувати на собі його очей. Цілком очевидно, що мотив погляду тут пов'язаний із мотивом страху: Кирило Тур «блиснув їй перед очима турецьким запоясником; а очі так поставив проти неї, що сердечне дівча й помертвіло від страху» [7, с. 61]. Боялася вона також дивитися, як стрибатиме через рів Петро й «затулила од страху очі» [7, с. 63].

У романі погляд завжди розкриває наміри людини. Мати й сестра Кирила Тура, не знаючи, чого чекати від Пугача, котрий зайшов у їх хату, шукають відповіді на його обличчі, надіючись на посмішку. Але ні, «білі його брови страшно насупились. Попустивши вниз сивий довгий ус, поглядовав він на Кирила Тура, як хижий орел на ягницю» [7, с. 92].

Читаємо: «посеред судного колеса стояв Кирило Тур, потупивши очі» [7, с. 99]. Опушені очі свідчать про звернення до свого «Я», заглиблення у свої думки, переживання, сумний настрій. Скорботними, відстороненими здаються міщани, які ховали війтенка: «ідуть, утупивши очі в землю, і мов не бачать ні гетьмана, ні Васюті з старшиною» [7, с. 113]. Ця сцена змальована на одних лише жестах: міщани не помічають нікого, Шрам хитає головою, а старшина «зглядується» між собою. Занурений у власні переживання і Шрам у ніч перед чорною радіою, наче передчуваючи біду, «з тяжкою од клопоту головою ходив він од варті до варті, частенько поглядаючи против Романовського Кута» [7, с. 116].

Опускають голови від сорому діди, коли розуміють свою помилку: «тепер стидно в село й очі появити: довіку будуть дражнити чорною радіою» [7, с. 131]. Погляд в очі означає чесність, правдивість. Саме тому Кирило Тур в темниці пильно дивиться Сомкові у вічі, щоб зрозуміти твердість його наміру лишитись. Такий погляд може бути нестерпним, коли відчуваєш провину. «Дивись.. вражий сину, в вічі добрим людям, щоб була іншим наука!» [7, с. 100] – так Пугач хоче присоромити Кирила Тура.

Окремі погляди персонажів віддзеркалюють ставлення до інших. Кирило Тур «дивиться на Шрама, покрививши губу» [7, с. 46] – знак невдоволення. Перед оповіддю він «поглянув по всіх гостях, розгладжуючи вуса» [7, с. 50]. Таку деталь, як розгладжування вусів часто зустрічаємо в художній літературі, найчастіше вона означає задоволення чимось, (наприклад Григорій Тютюнник «Син приїхав», або Іван Багряний «Тигролови»). Таку звичку мав і Кароль Радзивілл у «Спогадах...» – він погладжував вуса, коли радів, і підкручував угору, якщо був схвилюваний чи зворушений [10, с. 24].

У «Спогадах...» всі персонажі вже охарактеризовані оповідачем, він не зупиняється на змалюванні переживань своїх героїв, а лише переповідає події. Тому мотив погляду не відіграє важливої ролі в характеристиці персонажів. Г. Жевуський зобразив наратора Северина Сопліцу як автентичного представника шляхти – з його простотою та вузьким світоглядом. Сопліца, якщо і підіймає якісь теми, пов'язані з метафізикою, психологією, то вони всі не виходять за рамки щоденного досвіду пересічного шляхтича. Так, Сопліца не може не помітити значення погляджування вус свого пана Радзивілла, що і включає в його характеристику. Сопліца більше акцентів розставляє на одягу героїв, їх маєтках, військових здобутках і т.д. А П. Куліш – спостерігає за героями, слідує за їх мімікою, жестами, поставою, навіть поглядом, а висновки залишає читачам.

**Ю. Кацемба. Мотив взгляда как составляющая
автохарактеристики героев в «Черной раде» П. Кулиша и
«Воспоминаниях...» Г. Жевуского.**

В статье поднимается проблема содержательного наполнения взглядов героев, место и роль мотива взгляда в характеристике персонажей на примере двух произведений эпохи романтизма – «Черной раде» П. Кулиша и «Воспоминаниях...». Г. Жевуского.

**J. Katsemba. Reason of look as constituent of autodescription
of heroes in «The Black Council» of P. Kulish and
«Remembrances...» of H. Rzewuski.**

In the article the problem of the rich in content filling of looks of heroes, place and role of reason of look, rises in description of personages on the example of two works of epoch of romanticism – «The Black Council» of P. Kulish and «Remembrances...» of H. Rzewuski.

Список використаної літератури

1. Брацка М. Міфoісторичні, етнорегіональні та аксіологічні концепти прози польсько-українського пограниччя середини ХІХ ст. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. філол. наук : спец. 10.01.03 «Література слов'янських народів»; 10.01.05 «Порівняльне літературознавство». – К., 2014. – 40 с.
2. Брунева Ю. Мотив в системі автокомунікації в лирике М. Ю. Лермонтова : автореф. дис. на соискание уч. ст. канд. філолог. наук : спец. 10.01.01 «Русская література». – Барнаул, 2004. – 20 с.
3. Горбань А. Функціонування кодів у художньому тексті («Три зозулі з поклоном» Григора Тютюнника) // Літературознавчі студії. – Житомир, 2011. – Вип. 5. – С. 28–39.
4. Грушевський М. Біля джерел національно-культурного відродження України (Етнопсихологічні та соціально-традиційні підоснови Кулішевої творчості) // Народна творчість та етнографія. – 1997. – № 4. – С. 8–28.
5. Ершов В. Польська мемуаристична література Правобережної України доби романтизму. – Житомир : Полісся, 2010. – 454 с.
6. Єфремов С. Історія українського письменства. – К. : Феміна, 1995. – 609 с.
7. Куліш П. Чорна рада. – К., 2011. – 352 с.
8. Руденко І. Літературно-критична творчість М. Грабовського в контексті польського романтизму : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. філол. наук : спец. 10.01.03 «Література слов'янських народів». – К., 2011. – 20 с.
9. Чижевський Д. Історія української літератури. – К., 2003. – 568 с.
10. Rzewuski H. Pamiątki Soplicy / oprac. K. Duda Kaptur. – Kraków : Wydawnictwo GREG, 2008. – 238 s.

